

Föstudaginn 12. desember 1986.

Nr. 25/1985. **Alexander Sigurðsson**

(Sveinn Snorrason hrl.)

gegn

Freyju Jónsdóttur

og gagnsök

(Páll A. Pálsson hrl.)

Lausafjárkaup. Umboð.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Magnús Þ. Torfason, Guðmundur Jónsson, Guðrún Erlendsdóttir, Halldór Þorbjörnsson og Þór Vilhjálmsson.

Aðaláfrýjandi skaut máli þessu til Hæstaréttar með áfrýjunarstefnu 13. febrúar 1985. Hann krefst sýknu af kröfum gagnáfrýjanda og málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Gagnáfrýjandi gagnáfrýjaði málinu með stefnu 24. júní 1985 að fengnu áfrýjunarleyfi samkvæmt 2. mgr. 20. gr. laga nr. 75/1973 13. s.m. Hann krefst þess að aðaláfrýjandi verði dæmdur til greiðslu á 112.825,20 krónum ásamt ársvöxtum sem hér greinir: 22% af 4.463,65 krónum frá 1. janúar 1979 til 1. september s.á., 27% frá þeim degi til 1. janúar 1980 en af 22.859,10 krónum frá þeim degi til 1. júní s.á., og 46% frá þeim degi til 1. janúar 1981, en af 34.889,15 frá þeim degi til 1. mars s.á., 42% af sömu fjárhæð til 1. júní s.á., 37% frá þeim degi til 1. janúar 1982, 37% af 108.407,75 frá þeim degi til 1. september 1982 en af 98.407,75 krónum frá þeim degi til 1. október s.á. og af 91.407,75 krónum frá þeim degi til 1. desember s.á., 45% af sömu fjárhæð frá þeim degi til 1. janúar 1983, 45% af 112.852,20 (sic) krónum frá þeim degi til 21. september s.á., 37% af sömu fjárhæð frá þeim degi til 21. október s.á., 36% frá þeim degi til 21. nóvember s.á., 32% frá þeim degi til 21. desember s.á., 25% frá þeim degi til 21. janúar 1984, 19% frá þeim degi til 1. janúar 1985, 32% frá þeim degi til 1. febrúar s.á., 45% frá þeim degi til 1. mars s.á., 48% frá þeim degi til 1. júní s.á., 42% frá þeim degi til 1. september s.á., 45% frá þeim degi til 1. mars 1986, 33% frá þeim degi til 1. apríl s.á.,

og 27% frá þeim degi til greiðsludags. Þá krefst gagnáfrýjandi málskostnaðar úr hendi aðaláfrýjanda í héraði og fyrir Hæstarétti. Til vara krefst gagnáfrýjandi staðfestingar héraðsdóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Svo sem greint er í héraðsdómi átti faðir aðaláfrýjanda, Sigurður Guðbrandsson, viðskipti við gagnáfrýjanda á árunum 1978 - 1982 og tók að staðaldri út vörur í reikning í verslun hennar. Reikningar þeir sem gagnáfrýjandi hefur lagt fram í málinu og reisir kröfur sínar á eru allir á nafni Sigurðar. Gagnáfrýjandi hefur ekki bent á nein dæmi þess að aðaláfrýjandi hafi kvittað fyrir vöruúttekt á reikningana. Ósannað er að Sigurður hafi tekið vörunar út í umboði aðaláfrýjanda. Í málinu hefur verið á það bent að hinar keyptu vörur hafi a.m.k. að einhverju leyti verið notaðar í þágu Stálbergs h/f, er aðaláfrýjandi veitti forstöðu, en eigi verður þó talið að með því hafi aðaláfrýjandi tekist á hendur ábyrgð á því að greidd væri úttekt Sigurðar.

Gagnáfrýjandi hefur ekki þrátt fyrir áskoranir aðaláfrýjanda lagt fram skattframtöl né viðskiptamannareikning kröfum sínum til styrktar. Greiðslur aðaláfrýjanda, sem um er getið í héraðsdómi, verða ekki virtar sem viðurkenning hans á skyldu til þess að greiða að frekara marki vöruúttektir föður síns.

Samkvæmt því sem nú hefur verið rakið þykir gagnáfrýjandi eigi hafa rennt þeim stöðum undir kröfur sínar að þær verði teknar til greina. Verður aðaláfrýjandi því sýknaður og gagnáfrýjandi dæmdur til þess að greiða aðaláfrýjanda 35.000,00 krónur í málskostnað samtals í héraði og fyrir Hæstarétti.

D ó m s o r ð:

Aðaláfrýjandi, Alexander Sigurðsson, skal vera sýkn af kröfum gagnáfrýjanda, Freyju Jónsdóttur, í máli þessu.

Gagnáfrýjandi greiði aðaláfrýjanda 35.000,00 krónur í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti að viðlagðri aðför að lögum.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 28. desember 1984.

Mál þetta, sem dómtekið var 13. desember 1984, er höfðað með stefnu birtri 16. febrúar 1984 af Freyju Jónsdóttur, nnr. 2380-3933, Veghúsastíg

9, Reykjavík gegn Alexander Sigurðssyni, nnr. 0224-8506, Sogavegi 138, Reykjavík.

Endanlegar dómröfur stefnanda eru þær að stefnda verði gert að greiða skuld að fjárhæð kr. 112.825,20 ásamt 27% ársvöxtum af kr. 4.463,65 frá 1. janúar 1979 til 1. janúar 1980 og af kr. 22.859,10 frá þeim degi til 1. júní 1980, 46% ársvöxtum af sömu fjárhæð frá þeim degi til 1. janúar 1981 en af kr. 34.889,15 frá þeim degi til 1. mars 1981, 42% ársvöxtum af þeirri fjárhæð frá þeim degi til 1. júní s.á., 37% ársvöxtum af sömu fjárhæð frá þeim degi til 1. janúar 1982, 37% ársvöxtum af kr. 108.407,75 frá þeim degi til 1. september s.á., 37% ársvöxtum af kr. 98.407,75 frá þeim degi til 1. október s.á., og af kr. 91.407,75 frá þeim degi til 1. desember s.á., 45% ársvöxtum af sömu fjárhæð frá þeim degi til 1. janúar 1983, 45% ársvöxtum af kr. 112.825,20 frá þeim degi til 21. september 1983, 37% ársvöxtum af þeirri fjárhæð frá þeim degi til 21. október 1983, 36% ársvöxtum af sömu fjárhæð frá þeim degi til 21. nóvember 1983, 32% ársvöxtum af sömu fjárhæð frá þeim degi til 21. desember 1983, 26% ársvöxtum af sömu fjárhæð frá þeim degi til 21. janúar 1984 og 19% ársvöxtum af sömu fjárhæð frá þeim degi til greiðsludags og viðurkennt verði að við útreikning vaxta verði heimilt að leggja áfallna vexti við höfuðstól skuldar á 12 mánaða fresti. Þá er krafist málskostnaðar skv. gjaldskrá LMFÍ og 19% ársvaxta á málskostnað frá dómsuppkvaðningu til greiðsludags.

Stefndi krefst sýknu af öllum kröfum stefnanda og málskostnaðar að mati dómsins úr hendi stefnanda. Við málflutning kom fram varakrafa af hálfu stefnda þess efnis að ef sýknukrafa hans yrði ekki tekin til greina, þá verði málskostnaður látinn falla niður.

Stefnandi lýsir málavöxtum á þessa leið:

„Freyja Jónsdóttir rak á árunum 1976 - 1982 verslunina Réttarholt á Réttarholtsvegi 1 í Reykjavík og var það einkafyrirtæki hennar. Skv. samkomulagi við stefnda fékk hann að vera í reikning hjá stefnanda og mátti fjölskylda stefnda taka út vörur í hans nafni, en aðallega var það aldraður faðir stefnda er tók út vörur. Smám saman safnaðist upp mikil skuld stefnda við stefnanda, en hann leysti þó stundum til sín úttektarnótur með peningum eða víxlum. Verslun stefnanda var matvöruverslun og úttekt stefnda aðallega matvörur og heimilisvörur. Er skuld stefnda var orðin óhemjumikil á árunum 1981 og 1982 gekk stefnandi ítrekað eftir greiðslum en stefndi greiddi ekki nema að litlu leyti inn á skuldina. Stefnandi hefur tekið saman úttektarnótur og viðskiptasþjöld á nafni stefnda og eru skuldayfirlit svohljóðandi:

Árið 1978 úttekt g.kr. 446.366,-		kr.	4.463,65
árið 1979 úttekt g.kr. 1.839.544,-		“	18.395,45

árið 1980 úttekt g.kr. 4.403.004,-	“	44.030,05
árið 1981 úttekt	“	73.518,60
árið 1982 úttekt skv. nótum	“	647,95
árið 1982 úttekt skv. spjöldum	“	20.742,50
Samtals		kr. 161.825,20
- Inngreitt í september 1982	kr.	10.000,00
- Inngreitt í október 1982	“	7.000,00
- Víxill pr. 05.12. 1982	“	32.000,00
Samtals skuld		kr. 112.825,20

Reyndar eru til eldri reikningar frá árunum 1976 og 1977 en þeim er sleppt vegna hugsanlegrar fyrningar.“

Telur stefnandi að stefnda beri að greiða fyrir vörur er hann hefur keypt hjá stefnanda skv. reikningi sbr. 5. gr. laga um lausafjárkaup nr. 39/1922. Ef stefndi ætli að halda því fram að reikningum stefnanda sé áfátt að einhverju leyti t.d. skatta- eða bókhaldslega séð, þá skuli á það bent, að dskj. nr. 3 sé mappa með lausanótum þar sem viðtakandi hafi kvittað fyrir með upphafsstöfum, þetta séu úttektarnótur, með skuldaviðurkenningu stefnds og föður hans. Þessi háttur tíðkist í öllum matvöruverslunum, en þegar viðskiptavinur greiði skuld sína, oftast um mánaðamót, sé greiðsla stimpluð inn í búðarkassa. Stefnandi hefði e.t.v. mátt útbúa sérstakan reikning eftir hvern mánuð, en hún lét nægja að ganga eftir greiðslum munnlega.

Stefndi lýsir málavöxtum og málsástæðum sínum þannig: „Sigurður Guðbrandsson, Sogavegi 138 í Reykjavík, mun hafa verið í viðskiptum við stefnandi. Sigurður lést hinn 29. apríl 1982, hann var þá eignalaus. Var því ekki um að ræða viðtöku á arfi eða skuldum, og bú hans var því ekki tekið til skipta hvorki einkaskipta né opinberra skipta. Stefnður á því ekki aðild að máli þessu, og er sýknukrafa aðallega reist á þeim rökum. Stefnður véfengir annars fjárhæð kröfunnar og telur með miklum ólíkindum að faðir hans hafi getað haft tækifæri til að stofna til jafnmikilla skulda sem greint er í stefnu, og telur þvert á móti líklegt að hann hafi að jafnaði staðið í skilum með vöruúttektir sínar, enda vissi stefndur oftlega um það er hann greiddi til verslunarinnar, og fékk stundum í því skyni fé hjá stefndum til þess arna, auk þess sem greiðslur þær er getið er í stefnu komu frá stefndum. Á hinu vekur hann athygli að í kröfubréfinu frá 30. júní 1983 er fjárhæðin mun hærri en stefnukröfunni nemur, en það var ekki fyrr en eftir að stefndur hafði fundið nokkrar greiðslukvittanir frá stefnandi, sem hún féllst á lækkun kröfu sinnar sem fjárhæðum kvittananna nam.

Er því skorað á stefnandi, ef hún vill halda við kröfu sína, að hún leggi fram vottorð skattstjórans í Reykjavík um að viðskiptareikningar er fylgt hafi framtali hennar sýni skuldfærslu hjá stefndum eða föður hans svo sem frá er greint í stefnu.“

Niðurstaða:

Í máli þessu er deilt um greiðslu vegna úttektar í matvöruverslun. Úttektarnótur eru skráðar á nafn föður stefnanda og eru flestar úttektir kvittaðar af honum. Faðir stefnanda er látinn og var bú hans tilkynnt eignalaust. Af hálfu stefnanda er því haldið fram að greindar úttektir hafi verið í þágu stefnda, bæði vegna fyrirtækis hans og heimilis, en hann var í heimili með öldruðum föður og móður á úttektartímanum. Stefnandi hefur sjálf komið fyrir dóminn og lýst viðskiptum sínum við stefnda og föður hans. Fullyrðir hún að stefndi hafi verið viðsemjandi hennar og ábyrgur fyrir greiðslu úttektarinnar og að hann hafi innt þær greiðslur af hendi sem fengist hafi inn á skuldina. Í málflutningsræðu sinni gat lögmaður stefnanda þess að stefndi hefði komið til sín vegna stefnukröfunnar og hefði þá viljað semja um greiðslu og hefði þá ekki minnst á að hann teldi sig ekki eiga aðild að málinu. Af hálfu stefnanda hefur verið lagt fram yfirlit yfir greiðslur stefnda til stefnanda vegna dómkröfunnar og er skjalið samið af stefnda með árituðum athugasemdum stefnanda. Stefnandi hefur leiðrétt kröfugerð sína að nokkru leyti, samkvæmt fullyrðingum stefnda um greiðslur. Af hálfu stefnanda komu fyrir dóminn fjögur vitni sem öll störfuðu í verslun stefnanda á því tímabili er umdeildar úttektir áttu sér stað, utan eitt er starfað hafði í versluninni er stefnandi tók við henni og var stefnanda síðan oft innan handar við verlsunarstörf. Eitt vitnið var dóttir stefnanda. Telja verður sannað með framburði þessara vitna að sá skilningur hafi ríkt í versluninni að faðir stefnda tæki út vörurnar að mestu leyti í þágu stefnda og fyrirtækis hans. Einnig er ljóst að vöruúttektir þessar voru mun meiri en svo að talist gæti til eðlilegrar neyslu á heimili stefnda og foreldra hans. Af hálfu stefnda hafa engin gögn verið lögð fram og engin vitni verið leidd í því skyni að hnekkja þeim fullyrðingum stefnanda sem mál þetta er reist á. Sjálfur hefur stefndi ekki komið fyrir dóminn til að gefa aðiljaskýrslu. Verður krafa hans um sýknu vegna aðildarskorts af þessum sökum ekki tekin til greina.

Það er alkunna að sá viðskiptamáti tíðkast við uppgjör mánaðarreikninga viðskiptavina matvöruverslana að viðskiptavini er afhent úttektarnóta sín þegar greitt er, eins og stefnandi heldur fram. Verður því að ætla að skuld samkvæmt þeim nótum sem stefnandi hefur lagt fram í málinu sé ógreidd. Hins ber þó að gæta að ljóst er, að bókhald stefnanda hefur verið ófullnægjandi og ekki er sannað að þess hafi verið gætt að senda stefnda

viðskiptayfirlit svo sem skylt er. Þykir rétt að taka tillit til þessara atriða við endanlega úrlausn málsins.

Því ákvarðast að allar kröfur fram til 16. febrúar 1980 séu fyrndar, sbr. 3. gr. l. 14/1905. Viðurkennt er að stefndi skuldi stefnanda vegna árs 1980 kr. 39.855,90 að fráðreginni innborgun kr. 32.000,00 eða kr. 7.855,90, vegna árs 1981 kr. 73.518,63 að fráðregnum innborgunum samt. kr. 40.000,00 eða kr. 33.518,63 og vegna árs 1982 kr. 21.417,47 að fráðegnum innborgunum samt. kr. 17.000,00 eða kr. 4.417,47. Stefndi greiði stefnanda því samt. kr. 45.792,00 og reiknast ársvextir af skuld við hver áramót, svo sem nánar greinir í dómsorði. Aðrar vaxtakröfur eru ekki teknar til greina.

Málskostnaður þykir hæfilega ákveðinn kr. 15.000,00.

Dóminn kvað upp Hjördís Hákonardóttir borgardómari.

D ó m s o r ð:

Stefndi Alexander Sigurðsson, nnr. 0224-8506, greiði stefnanda Freyju Jónsdóttur, nnr. 2380-3933, kr. 45.792,00 með 46% ársvöxtum af kr. 7.855,90 frá 1. janúar 1981 til 1. mars s.á., 42% ársvöxtum af sömu fjárhæð frá þeim degi til 1. júní s.á., 37% ársvöxtum af sömu fjárhæð frá þeim degi til 1. janúar 1982, 37% ársvexti frá þeim degi af kr. 41.374,53 til 1. desember s.á., 45% ársvexti af sömu fjárhæð til 1. janúar 1983 en af kr. 45.792,00 frá þeim degi til 21. sept. 1983, en með 37% ársvöxtum frá þeim degi til 21. október s.á., 36% ársvöxtum frá þeim degi til 21. nóvember s.á., 32% ársvöxtum frá þeim degi til 21. desember s.á., 25% ársvöxtum frá þeim degi til 21. janúar 1984, 19% ársvöxtum frá þeim degi til greiðsludags.

Stefndi greiði stefnanda kr. 15.000,00 í málskostnað.